

CARRERES TÈCNIQUES EN EL MARC DE BOLÒNIA

Joan Tugores Ques - Catedràtic d'Economia i exrector de la UB

Fins i tot per un modest economista com jo no cal insistir gaire per demostrar la rellevància singular per a una societat de comptar amb unes titulacions tècniques solvents i adients. Recordo fa anys un estudi publicat a una important revista de la professió econòmica sobre un dels meus temes favorits, les comparacions de productivitat i creixement entre diversos països en que es volia aproximar mitjançant un indicador quantitatiu la part de recursos que un país destinava a activitats de creació de riquesa contraposada als recursos que es destinaven a la mera redistribució - òbviament per intentar trobar una correlació positiva entre la ràtio creació/redistribució i el progrés d'un país - i els autors, que m'estimo més no esmentar, oferien com a "proxy" la ràtio "enginyers/advocats". Evidentment és una petita gran injustícia envers els advocats - vull recordar que jo també sóc llicenciat en dret - però el sentit intuïtiu de l'indicador queda cruament clar.

Més recentment, en concret aquest estiu, després de plegar com a Rector de la UB, he pogut llegir el llibre de Thomas Friedman, comentari de relacions internacionals del New York Times, titulat "The World is Flat" en que examina les forces que han convertit el món globalitzat en un terreny molt més planer per la competència de centenars de milions de persones, començat però no exclusivament per Xina i India, i els reptes que això planteja per totes les societats, i molt especialment les occidentals. No sorprendrà tampoc a ningú que un dels indicadors més reiterats al llarg del llibre és precisament el pes de nois i noies que segueixen estudis tecnològics i científics, comparant les dades positives de creixent incorporació dels països emergents amb el relatiu estancament dels països del fins ara "primer món". Espanya i Catalunya no són, per ara, una excepció a aquesta tendència. En un món en que la base del progrés es entendre i gestionar la complexitat, associada essencialment al desenvolupament tecnològic, la rellevància del "capital humà" tecnològic és alta i creixent.

Fins ara he parlat com a economista. Com a universitari i un encara recent ex-rector, am cert coneixement per tant de les interioritats del procés de Bolonia i la seva transposició a Espanya i Catalunya, la meva opinió no pot ser tant positiva. Al sistema

universitari espanyol i català hem passat en pocs d'anys d'una inicial esperança de que la "moguda" de Bolonia servís per portar a terme els canvis que necessitava imperiosament l'adaptació del sistema universitari a unes realitats de tota mena - tecnològiques, però també econòmiques i socials - que estan evolucionant molt més ràpidament que les dinàmiques universitàries, per arribar a una situació en cert sentit a la defensiva en que sembla que bàsicament volem aspirar a que les forces que han llastrat el desenvolupament a casa nostra en el passat no "digereixin" el sentit de Bolonia per aplicar novament la màxima del Gatopardo, tan italiana com hispànica, de "que tot canviï per tal de que tot continuï igual".

Ni tan sols la claredat de idees del Rector Domingo Docampo, president de la subcomissió d'ensenyaments tècnics del "Consejo de Coordinación Universitaria" - els hi recomano el text - del que diu literalment i "entre línies" - de la seva intervenció a la Comissió d'educació dels Congrés dels Diputats de 28 de juny d'enguany - , ni el més gran sentit de futur que també en aquesta dimensió Catalunya té respecte al conjunt de l'Estat, i que els companys de la UPC han impulsat, pot amagar el resultat de que els avenços cap a l'adequació de les titulacions tècniques a les necessitats i demandes socials es produirà no gràcies a l'aplicació de Bolònia, sinó lluitant contra ella. Que quedi clar que soc optimista i que estic convençut o al menys esperançat que la nostra creativa ànima llatina superarà, com tantes vegades, el poc ajut que dona el marc jurídic i polític. Però seria d'agrair que en qüestions tan importants com aquesta no calgués dedicar tant de temps i esforços a eludir o evadir els efectes pocs desitjables de les normatives.

En el fons el gran debat, com tantes vegades, és entre racionalitat i interessos, entre la visió de futur de les necessitats d'una societat i la defensa de posicions "heretades" del passat i que, sense negar que en algun moment podien haver tingut sentit, han anat quedant obsoletes. L'esforç de racionalitat i seny de moltes persones, a la universitat i al món professional - i val a dir que, pel que jo sé, els enginyers tècnics i les seves corporacions professionals han estat majoritàriament en aquesta línia -, la percepció de les necessitats derivades d'una societat en ràpids canvis que fa de la formació continua una evidència que deixa obsoleta la voluntat d'una "megaformació per a sempre", la clarividència en que fan els nostres competidors - més polivalència, més interacció entre formació inicial i tasques professionals, més "feedback" entre acadèmia, professió

i mercat - en aquests món global, aplanat en l'expressió de Friedman, tot això ha hagut de lluitar contra una molt més minoritària però més poderosa concentració d'interessos acadèmics i professionals - anclats no tant en el model de "Grand Ecoles" tant en decliu com França sinó en la posició de beneficiaris d'un sistema de segmentacions professionals que només artificialment es pot mantenir. Un grau ha de ser garantia d'una formació solvent, com ho son a tot el món rellevant per la nostra competència. I els postgraus han de ser una peça cabdal en la formació continua, al llarg d'una trajectòria professional i acadèmica enriquidora i enriquida. De professionals i de persones del segle XXI. I no la nova disfressa de posicions del segle XIX.

Si em permeten barrejar les meves condicions d'economista i acadèmic més o menys informat, la meua hipòtesi es que cal recuperar l'essència de la legitimitat social del sistema educatiu que és la millora de la productivitat de les persones - a més per descomptat de la seva formació ciutadana i humana. Això semblaria indiscutible si no fos per una altre interpretació del sistema educatiu: la que l'economista Michael Spence va anomenar el sistema de senyalització, segons el qual un títol val com a mecanisme de "filtre" dur i discriminatori que acredita als empleadors una capacitat per superar dificultats, independentment de la rellevància d'aquestes capacitats per la productivitat o el capital humà. Quan determinades assignatures o determinades titulacions senceres presumeixen, exhibeixen, les seves taxes de suspensos o no-presentats, fan com el pistoler del Far West que exhibien las "muescas" en el seu revòlver: denoten una capacitat la solvència i utilitat social de la qual és com a mínim dubtosa. No cal ser gaire imaginatiu per detectar en els debats de Bolonia vinculats a les titulacions tècniques una gran presència de la preocupació pel paper de determinades elitistes titulacions de mantenir el seu "status" de "los más plus". I això per sobre de qualsevol altre consideració sobre les necessitats socials o la productivitat de la formació dels enginyers - que no pot separar-se d'una estratègia de combinació d'aquesta formació universitària amb plans d'actualització en que els col·legis professionals i el conjunt de la societat ha de tenir un paper important. Robert Lucas, Premi Nobel d'Economia 1995, un dels pares de la modernització de la teoria del capital humà, insistia en la necessita de combinar el paper del sistema "formal " educatiu (universitats) amb l'acumulació de capital humà "on the job".

En resum, a un món en que per la nostra societat i el nostre país és més important que mai comptar una bona i àmplia base de formació tecnològica, caldrà que tots, col·legis professionals, universitats i societat estem a l'alçada dels nous reptes. Amb sentit de futur i creativitat. Combinant formació bàsica-analítica amb coneixements especialitzats i professionalitzadors. Cooperant per articular una oferta formativa que vagi des de la formació anterior a la universitat, la universitària i la post graduada i contínua, que requereix més estreta cooperació entre món acadèmic i professional. Per tirar endavant tot això ajudaria un marc normatiu derivat de Bolonia amb el que no ens podem fer gaire il·lusions amb comptar, subvertit per determinats interessos que serien respectables si no anessin en contra dels interessos generals de la modernització de la societat. Però, com tantes vegades, malgrat això, una crida d'optimisme. Les lleis i el decrets no són tan importants si comptem amb l'empenta i el sentit de futur de molts dels nostres professionals i universitaris. Per citar una vegada més a Thomas Friedman, podem ser optimistes si comptem amb persones que tenen més somnis de futur que nostàlgia del passat. I avui, en aquesta sala, veig una immensa majoria d'aquestes persones.